

POSTANOWIENIE

Dnia 28 września 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Władysław Pawlak (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Anna Kozłowska

SSN Marta Romańska

w sprawie z powództwa A. B.

przeciwko W. K.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 28 września 2018 r.,

zażalenia pozwanego na postanowienie zawarte w wyroku Sądu Apelacyjnego

w W. z dnia 25 kwietnia 2018 r., sygn. akt I ACa (...),

oddala zażalenie.

UZASADNIENIE

Zaskarżonym postanowieniem zawartym w wyroku z dnia 25 kwietnia 2018 r. Sąd Apelacyjny odrzucił jako niedopuszczalną apelację pozwanego W. K. od wyroku Sądu Okręgowego w W. z dnia 2 sierpnia 2016 r. oddalającego powództwo A. B. o zapłatę kwoty 75 500 zł z ustawowymi odsetkami, stanowiącej część odszkodowania dochodzonego na podstawie paragrafu 4 ugody stron z dnia 2 grudnia 2009 r., z tej przyczyny, iż pozwany wniósł apelację od uzasadnienia wyroku Sądu Okręgowego, a tymczasem zaskarżeniu nie podlegają motywy orzeczenia bez zaskarżenia jego sentencji. W konsekwencji pozwany nie dopełnił

też obligatoryjnego wymogu apelacji, polegającego na złożeniu wniosku o zmianę wyroku lub jego uchylenie, jak tego wymaga art. 368 § 1 pkt 5 k.p.c.

W zażaleniu pozwany domaga się uchylenia powyższego orzeczenia z zasądzeniem kosztów postępowania zażaleniowego. Zarzucił naruszenie art. 373 k.p.c. przez uznanie, iż apelacja pozwanego jest niedopuszczalna, gdyż została skierowana przeciwko uzasadnieniu wyroku Sądu Okręgowego bez zaskarżenia jego sentencji, a także przez uznanie, iż pozwany nie dopełnił obowiązku zamieszczenia w apelacji wniosku o zmianę lub uchylenie zaskarżonego wyroku wraz ze wskazaniem zakresu żądanej zmiany lub zakresu uchylenia.

W uzasadnieniu zarzutów zażalenia, powód powołuje się na interes prawny w zaskarżeniu uzasadnienia wyroku Sądu Okręgowego ze względu na powagę rzeczy osądzonej

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W ugodzie pozasądowej z dnia 2 grudnia 2009 r., pozwany zobowiązał się do płacenia alimentów na rzecz wspólnych dzieci stron po 6 500 zł na każde z nich (łącznie 19 500 zł) miesięcznie, do rąk powódki, poczynwszy od uprawomocnienia się wyroku rozwodowego (§ 4 pkt 1). Celem zabezpieczenia realizacji obowiązku alimentacyjnego za okres do czasu ukończenia przez wszystkie dzieci stron 24 roku życia, pozwany zobowiązał się wpłacić do 30 czerwca 2013 r. kwotę 4 000 0000 zł na rachunek powierniczy, w ramach którego jedynym uprawnionym do wypłaty miała być powódka, z tym że od miesiąca uprawomocnienia się wyroku rozwodowego do czasu wpłaty na konto całości tej kwoty, comiesięczne wpłaty pozwanego na to konto lub inny uzgodniony przez strony rachunek, miały wynieść nie mniej niż 30 000 zł, a w razie niedokonania tej wpłaty w części lub w całości pozwany miał zapłacić powódce tytułem odszkodowania w dniu 30 czerwca 2013 r. brakującą część do wysokości 4 000 000 zł wraz z należnymi odsetkami ustawowymi i na zabezpieczenie wierzytelności o zapłatę odszkodowania zobowiązał się do ustanowienia hipoteki kaucyjnej do kwoty 4 500 000 zł na opisanej w ugodzie nieruchomości (§ 4 pkt 3).

W odpowiedzi na pozew, pozwany podniósł zarzuty kwestionujące ważność ugody ze względu na charakter zastrzeżenia zawartego w paragrafie 4 pkt 3 ugody

i wady oświadczenia woli w postaci błędu wywołanego przez powódkę podstępem, a także groźby z jej strony wobec niego i w tej materii zgłosił wnioski dowodowe.

Sąd Okręgowy po przeprowadzeniu postępowania dowodowego, także na okoliczności podniesione przez pozwanego, oddalił powództwo. W uzasadnieniu wyjaśnił, że sporny zapis należy traktować jako dopuszczalne prawnie zastrzeżenie odszkodowania umownego, a jak chodzi o kwestie wad oświadczenia woli, to brak było podstaw do przyjęcia jakichkolwiek wadliwości oświadczeń woli w odniesieniu do pozwanego i powódki. Poza tym, Sąd pierwszej instancji nie podzielił zarzutu pozwanego, by przysługiwało mu ustawowe prawo do odstąpienia od ugody jako umowy wzajemnej. Przyczyną oddalenia powództwa było niewykazanie przez powódkę przesłanek odpowiedzialności odszkodowawczej powoda (art. 471 k.c.). Przede wszystkim nie zaktualizowała się ewentualna konieczność wydatkowania przez powódkę ze swojego majątku jakichkolwiek kwot na pokrycie kosztów utrzymania małoletnich, a zatem nie poniosła szkody. Wreszcie w ocenie Sądu Okręgowego niewykonanie przez pozwanego ciężącego na nim obowiązku było następstwem okoliczności, za które nie ponosi on odpowiedzialności, gdyż powódka świadomie nie zdecydowała się na otwarcie rachunku powierniczego, a podjęła decyzję o otwarciu tradycyjnego rachunku bankowego, aby w ten sposób zapewnić sobie swobodę w dysponowaniu dokonywanymi przez powoda wpłatami, bez możliwości sprawowania przez niego jakiegokolwiek kontroli.

W apelacji pozwany zakwestionował ustalenia faktyczne i wywody prawne Sądu pierwszej instancji, które doprowadziły do wykluczenia nieważności ugody ze względu na wady oświadczenia woli, a także co do oceny umownego charakteru zastrzeżonego odszkodowania oraz podważenia przez Sąd możliwości skutecznego odstąpienia od ugody na podstawie art. 491 k.c.

Przesłanką formalną dopuszczalności środka odwoławczego jest wykazanie przez skarżącego istnienia interesu prawnego w zaskarżeniu orzeczenia (zob. uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 15 maja 2014 r., III CZP 88/13, OSNC 2014, nr 11, poz.108, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 25 lutego 2015 r., V CSK 450/14, nie publ., wyrok Sądu Najwyższego z dnia 2 lipca 2015 r., V CSK 450/14 nie publ.; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2018 r., IV CSK 42/17, nie publ.). W braku jego wykazania środki

odwoławczy podlega odrzuceniu. Pokrzywdzenie orzeczeniem (*gravamen*) istnieje wtedy, gdy zaskarżone orzeczenie jest obiektywnie w sensie prawnym niekorzystne dla skarżącego, ponieważ z punktu widzenia jego skutków związanych z prawomocnością materialną skarżący nie uzyskał ochrony prawnej, którą zamierzał osiągnąć przez procesowo odpowiednie zachowanie w postępowaniu poprzedzającym wydanie orzeczenia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2018 r., IV CSK 42/17, nie publ.).

W postanowieniu z dnia 6 marca 2007 r., II PZ 83/06 (nie publ.), Sąd Najwyższy stanął na stanowisku, że dopuszczalność zaskarżenia wyroku korzystnego dla strony ze względu na treść sentencji dotyczy sytuacji, gdy może to mieć istotne znaczenie dla określenia zakresu powagi rzeczy osądzonej (art. 366 k.p.c.). W innym orzeczeniu, Sąd Najwyższy uznał, że skarga kasacyjna od uzasadnienia wyroku jest niedopuszczalna (zob. postanowienie z dnia 4 września 2009 r., III CZ 36/09, OSNC - ZD 2010, nr 2, poz. 60).

Z powyższego wynika, że strona nie może skutecznie zaskarżyć samego uzasadnienia orzeczenia bez jednoczesnego zaskarżenia jego sentencji. W takim przypadku środek odwoławczy podlega jako niedopuszczalny odrzuceniu. Czym innym jest natomiast zaskarżenie sentencji orzeczenia ze względu na motywy rozstrzygnięcia. Jednak także i w takiej sytuacji przesłanką dopuszczalności środka odwoławczego jest wykazanie pokrzywdzenia orzeczeniem.

Granice przedmiotowe mocy wiążącej orzeczenia reguluje art. 366 k.p.c., który stanowi, że wyrok prawomocny ma powagę rzeczy osądzonej tylko co do tego, co w związku z podstawą sporu stanowiło przedmiot rozstrzygnięcia, a ponadto tylko między tymi samymi stronami.

Podstawą sporu w niniejszej sprawie było roszczenie odszkodowawcze powódki wywodzone z jednego z zapisów ugody stron, przy czym powódka wystąpiła jedynie o jego część. Zapadły wyrok Sądu pierwszej instancji był dla pozwanego korzystny, skoro powództwo zostało oddalone z uwagi na niezrealizowanie się przesłanek odpowiedzialności odszkodowawczej.

W uchwale z dnia 29 marca 1994 r., III CZP 29/94 (Biul. SN 1994, nr 3, s. 17), Sąd Najwyższy wskazał, że w procesie o dalszą - ponad prawomocnie uwzględnioną - część świadczenia z tego samego stosunku prawnego, sąd nie

może w niezmiennych okolicznościach odmiennie orzec o zasadzie odpowiedzialności pozwanego. Prawomocne orzeczenie sądu opiera swoje znaczenie na prawach podmiotowych, o które proces się toczył, a udzielając ochrony prawnej realizuje również samo prawo do wymiaru sprawiedliwości, mające swoje konstytucyjne źródła. Dopuszczenie do możliwości rozbieżnego oceniania zasadności tego samego roszczenia, w tych samych okolicznościach, w różnych orzeczeniach byłoby zaprzeczeniem społecznie oczekiwanych reguł ochrony prawnej i naruszeniem zasady zaufania do wymiaru sprawiedliwości. Moc wiążąca ma gwarantować poszanowanie prawomocnego orzeczenia sądu, regulującego stosunek prawny będący przedmiotem rozstrzygnięcia. Prawomocny wyrok, z punktu widzenia jego prejudycjalnego znaczenia także w innej sprawie, swą mocą powoduje, że nie tylko nie może być zmieniony lub uchylony, ale że nie jest możliwe odmiennie ocenianie i uregulowanie tego samego stosunku prawnego, w tych samych okolicznościach faktycznych i prawnych, między tymi samymi stronami (por. też wyroki Sądu Najwyższego z dnia 23 marca 2006 r., IV CSK 89/05, z dnia 6 marca 2014 r., V CSK 203/13, nie publ., z dnia 4 listopada 2016 r., I CSK 736/15, nie publ.).

Nie można podzielić stanowiska pozwanego, by miał on interes prawny w zaskarżeniu, skoro korzystny dla niego wyrok o część świadczenia dochodzonego przez powódkę, będzie miał prejudycjalne znaczenie dla ewentualnego procesu o dalszą część roszczenia odszkodowawczego. Zatem pozwany musiałby wykazać, że orzeczenie o część świadczenia z tego samego stosunku prawnego, w kontekście motywów rozstrzygnięcia, narusza jego interes prawny, ze względu na wpływ na ewentualny proces o dalszą część świadczenia.

Jeżeli chodzi o znaczenie danego orzeczenia dla innych procesów, ale o inne jakościowo roszczenia wywodzone z danego stosunku prawnego, to moc wiążąca prawomocnego wyroku dotyczy co do zasady związania treścią jego sentencji, a nie uzasadnienia, zawierającego przedstawienie dowodów i ocenę ich wiarygodności. Przedmiotem prawomocności materialnej jest ostateczny rezultat rozstrzygnięcia, a nie przesłanki, które do niego doprowadziły i sąd nie jest związany zarówno ustaleniami faktycznymi poczynionymi w innej sprawie, jak i poglądami prawnymi wyrażonymi w uzasadnieniu zapadłego w niej wyroku

(zob. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 23 maja 2002 r., IV CKN 73/00, nie publ., z dnia 8 czerwca 2005 r., V CK 702/04, nie publ., z dnia 15 listopada 2007 r., II CSK 347/07, nie publ., z dnia 15 stycznia 2015 r., IV CSK 181/14, nie publ.).

Nie jest więc dopuszczalne zaskarżenie apelacją samego uzasadnienia korzystnego dla skarżącego wyroku Sądu pierwszej instancji, z uwagi na to, że niektóre z kwestii rozważanych w takim procesie, mogą wystąpić w innym procesie, w odmiennych konfiguracjach podmiotowych, o inne jakościowo roszczenie z danego stosunku prawnego. W konsekwencji, pozwany nie wykazał, by wyrok Sądu pierwszej instancji, z uwagi na motywy rozstrzygnięcia był dla niego niekorzystny, a przez to naruszał jego interes prawny.

W tym stanie rzeczy, Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c.

jw